

Yazar Öldü, Okur Arafta: Yapay Zekâ Dünyasında Yazarın Dönüşümü

Rıdvan Cevher¹

Özet

Bireysel bir üretim biçimi olarak görülen yazarlık, her teknolojik gelişme ve bu teknolojilerin getirdiği koşullar içerisinde sürekli ve yeni durumların söylemsel yapısına göre şekil almıştır. Modern dünyanın özellikle son yıllarda hızla gelişen ve yaygınlaşan pop yıldızı rolünde olan yapay zekâ (AI) araçları (Chat-Gpt, MidJourney, Gemini ve adını bilmediğimiz onlarcası) içerik üretiminde çok yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum yazarlık, yaratıcılık ve anlam üzerine yapılmış tartışmaları yeniden düşünme gerekliliği ortaya çıkarmıştır. Üretim (metinsel ürünler, görsel tasarım çıktıları, senaryolar, hikayeler, video, çeviri vb.) bu neo dönemde insan ve makine karşılaştırmaları göz önüne alındığında neredeyse ayırt edilmeyecek bir şekle bürünmüştür. Büyük veri tabanlarına olan sınırsız sayılabilecek erişim, dil modellerinin çok fonksiyonlu ve organik bir şekilde gelişebilme yeteneği bu yeni araçların insanları hem cezbederken aynı zamanda da bazı distopik düşüncelere sevk ettiği söylenebilir. Bu iki durumun en yakın muhattaplarından birisinin ise yazarlık olgusu olduğunu söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır. Nitekim yazarlığın biçimleri ve sınırları teknik, etik ve kuramsal açılardan yeniden tasarlanmaktadır. Bu tasarım ise yalnızca üretim süreçlerini değil anlamın kim tarafından, hangi amaçlar ve ne tür araçlarla üretildiğine dair kuramsal kabulleri sorgulanır hale getirmiştir. Bu değerlendirme dijital çağda yapay zekâ sistemleri ile gerçekleştirilen içerik üretiminin yazarlığı nasıl dönüştürdüğü konusuna eğilmektedir. Yazarlığın yalnızca bireysel bir ifade şekli değil, aynı zamanda söylemsel, toplumsal ve ideolojik bir misyonunun olduğu görüşünden hareketle, yapay zekâ teknolojilerinin bu çok boyutlu olguyu (yazarlık) nasıl etkilediği tartışılmalıdır. Kuramsal anlamda Roland Barthes'ın "Yazarın Ölümü" yaklaşımı temele alınarak, Michel Foucault'nun "yazar işlevi" kavramsallaştırması ve Terry Eagleton'ın ideoloji eleştirisi bağlamında yazarlık üstüne güncel bir değerlendirme yapılacaktır. Bu çalışmada "yapay

1 Araştırma Görevlisi Doktor, Gaziantep Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gaziantep, Türkiye. r.cevher@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7768-7547

zekâ teknolojileri yazarı görünmez kılmakta mıdır?” ve “okuru algoritmik düzen içerisinde yeniden konumlandırmakta mıdır?” soruları tartışılmaktadır. Bu çerçevede, literatür taraması ile yazarlık ve anlam ilişkisi dijital çağ bağlamında yeniden düşünmeye açılmakta ve yapay zekâ çağında yazarsız metinlerin ardındaki iktidar yapılarına ilişkin dikkat çekilmek istenmektedir. Çalışmanın özgün katkısı “yazarsız yazı” düşüncesini yapay zeka teknolojileri ekseninde yeniden tartışmaya açmasıdır. Yapay zekâ ile üretilen içerikler, yüzeysel olarak yazarın yokluğunu sezdirse de, bu üretim biçimlerinin ardındaki söylemsel ve ideolojik işleyişlerin çözümlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Tüm bunlar ekseninde yapay zekâ üretimi metinlerde yazar ve okurun konumları eleştirel bir bakış ile tartışmak çalışmanın kuramsal ve kavramsal amacını oluşturmaktadır.

Giriş

Matbaanın yaygınlaşmasıyla birlikte edebi ve düşünsel üretimin temel öznesi olan yazarın burjuva kamusal alanındaki konumu merkezi bir konumdaydı. Yazar, özellikle yazarlık hukukunun sistemli bir yapıya bürünmesiyle birlikte (telif, patent vb.) niyet, anlam ve otoritenin bilinçli ya da bilinçsiz doğal merkezi ya da taşıyıcısı olmuştur. (Barthes, 1967/1977:142–145; Eagleton, 1990:1–20; Foucault, 1969/1977:113–115). Metinler ise bu pozisyona sahip olan yazarların bilinçli iradesi ile oluşturulmuş bireysel anlatılar olarak görülebilir. Bireysel ve bazen doğal yetenekle birlikte gelen yazma becerisi ile oluşturulan metinler yazarın iradesinin taşıyıcısıdır. Bu şartlar altında okur doğru anlamı bulmakla görevli, pasif, katkısız, tek yönlü bir iletişimin geri bildirim verme yetisinden yoksun sadece anlam arayan bir konuma sürüklenmiştir. (Fish, 1976, ss. 465–468; Iser, 1972, ss. 280–284). Bu durum ana akım iletişim kuramlarının ve kuramcılarının alıcıyı konumlandıkları edilgen yapı ile düşünüldüğünde de anormal sayılmayacaktır. Nitekim yazı kültüründe mülkiyet ve fikri haklarla ilgili değişimler Ortaçağ’dan bu yana süregelen metnin anonimliği, müşterek bir otorite ya da kolektif bir biçimde üretilmesi sık rastlanan bir durum iken, modern dönemde metin ve yazarlığın öznesi tekilleştirilmiştir. Ancak bu tekillik otoriteden bağımsız bir biçimde değil, baskın hikâyeler, otoritenin söylemleri ve bireysel beceriyle birlikte ortaya çıkan metinleri var etmiştir. (Minnis, 1984:9–20; Partridge, 2012:1–5).

Roland Barthes’ın “yazarın ölümü” teorisi bu kökleşmiş yazar-metin-okur ilişkisinin düzenini değiştirmeye yönelik bir bakış açısı önermektedir. Bu kapsamda anlamın öznesi yazar değil metin ve okurun kendisi olmalıdır fikrini savunmaktadır. (Barthes, 1967/1977:142–148). İletişim çalışmalarındaki alıcının değişen veya değişmesi gereken durumunu okur üzerinden de değerlendirilmesi bakımından Barthes’ın bu düşünsel yapısı,

yazarlık tarihine hem bir eleştiri hem de katkı bakımından önemli bir argüman sayılabilir. Bu bakış açısına göre metin birçok farklı düşünceyi mozaik olarak içinde taşıyan bir kavramsallaştırma olarak ifade edilirken, bu düşünceler ve kavramlar içerisinde okurun konumu, anlamlandırma eylemini sürdüren, değiştiren, kendi dünya görüşü ile harmanlayan bir aktiflik ile tasvir edilmektedir (Barthes, 1967; Fish, 1976:469-472; Iser, 1972:283-286). Foucault ise yazar-okur ilişkisine “yazar işlevi” kavramı ile katkı sunmuştur. O, “yazar nedir?” sorusunu sorarak yazarın hukuki konumu ve söylemsel ilişkiler ağını ortaya koyarak, yazarın kimliğinden ziyade metin ile iktidar arasındaki görünen/görünmeyen dolaşım ilişkisini düşünmeye sevk etmektedir (Foucault, 1969/1977:117-125). Bu iki bakış yazarlığı bireysel beceri ve bilgelik rollerinden çıkarıp tarihsel, söylemsel ve iktidar ilişkileri içerisinde görmeyi, yazarın rolünü ve kurumsal ilişkilerini düşünemeyi mümkün kılmaktadır (Eagleton, 1990:15-28; Minnis, 1984:11-18). Foucault’un yazar işlevi ve yazar-iktidar ilişkisinden hareketle Eagleton’un (Eagleton, 1990) “estetik ideoloji” tartışması yazarın işlevinin ideoloji ekseninde nasıl meşru bir biçime dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Ona göre yazarın becerisi ve dahiliği çok doğal bir durumda sunulmaktadır ve bu durum yazarın otoritesini doğal ve kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza getirmektedir. Estetik ideoloji bakışında yazarlık bireysel niyetlerden arındırılmaktadır. Yazarın dehası ve becerisi kutsal ve estetik olarak mükemmel bir “şey”dir. Bu “şey”ler ideolojik düzenin işlevsel bir kolunu oluşturmaktadır. “Şeyler” bir estetik hayal yanılması yaratmaktadır (Cevher, 2025:50). Yazarın konumu sadece merkezi olmasından dolayı değil aynı zamanda kültürel sermayenin yeniden dağıtımında bir işlevsel güç olarak otorite tarafından güçlü kılınmaktadır.

Dijitalleşme ve ağ toplumunun hızlı, keskin yükselişiyle birlikte ortaya çıkan post-dijital kültür, metnin üretilmesinden tüketilmesine kadar olan süreçleri daha da karmaşıklştırmıştır. Metinsel ürünlere ilişkin yaşanan süreçler görünmez hâle gelecek kadar bulanıklaşmış ve hızlanmıştır. Bu dönüşüm, sözün tarihsel düzlemde taşıdığı kurucu otoritenin çözülüşünü de göstermektedir. Karabulut’un ifadesiyle, “sözün düşüşü” yalnızca medyatik söylemi değil değerler alanını da zayıflatmakta; sözün yokluğu, değişim umudunun da yitimi anlamına gelmektedir (Karabulut, 2020:2954). Bu yeni teknolojik sonsuzluk ortamında üretilen metinler yalnızca insanlar ya da kurumlar tarafından değil aynı zamanda algoritmalar, yapay zekâ platformları, kodlama mimarileri, veriler üzerinden kâr elde etmeye çalışan reklam ekonomisi ile kazanım elde etmeye çalışan geleneksel ve modern şirketler ve bu şirketlerle olan ilişkiler doğrultusunda birikmiş dijital veri tabanları tarafından şekillendirilmekte, çerçevelendirilmekte,

yazılmakta, üretilmektedir. Metnin görünürlüğü, anlamsal perspektifi ve alımlanma biçimleri bu aktörlerin tamamının varlığı ve etkisiyle derinden yapılandırılmaktadır (Cramer, 2014:10-12; Drucker, 2001:93-95; Gillespie, 2014:167-170; Ziewitz, 2016:3-5). Birçok insanın tüm işlerini yapmaya çalıştığı ve/veya birçok farklı motivasyonla (sosyal kaçış, bilgilenme, boş zaman/eğlence, gözetim ve ifade, ekonomik fayda ve sosyal etkileşim; Cevher, 2019) kullandığı internet tabanlı platformlar, arama motorları, sosyal medya platformları ve içerik platformları neyin ön plana çıkarılması gerektiğini, neyin önemli ve görünür olduğuna dair kararları kod düzeyinde vermektedir (Gillespie, 2014:168-175; Bucher, 2012:1165-1168; Pasquale, 2015: 3-15). Özellikle web 4.0 teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte son karar makinelerin eline geçmeye başlamış, kullanıcılar (okurlar) pasifize bir hale gelmiştir (Sönmezer & Büyükbaykal Ilgaz, 2024:756) . Geleneksel yapıda bile yazar, okur ve metin arasındaki ilişkiler zaten karmaşık ve birçok açıdan tartışılması gereken bir konu iken, bu yeni ve devasa ekosistemde (kod ve veri ekosistemi) bu ilişkiler sadece anlamlandırma süreçleriyle değil aynı zamanda veri kapitalizmi, platform kapitalizmi, dijital kapitalizmin unsurlarıyla çok daha karmaşık bir teknik ve ekonomik iç içe geçmişliği de barındırmaktadır (Bucher, 2012:1170-1175; Cramer, 2014:20-25; Hayles, 2007:187-192).

Son yıllarda dijitalleşme sürecine, metinlerden görüntü ve işitsel içerik üretebilen üretken yapay zekâ sistemleri de entegre olmuştur. Bu sistemler hem görsel ve işitsel ürünler ortaya koyabilirken aynı zamanda sadece bir kaç kelimedenden hareketle onlarca veriden faydalanarak metinsel ürünler de oluşturabilme tekniğine sahiptir. ChatGPT, Claude, Gemini, Midjourney ve benzeri modeller, doğal dili ve görsel-işitsel çıktıları otomatikleştiren araçlar olarak ortaya çıkmakla birlikte, giderek daha fazla “teknik yazar” ya da metne “yaratıcı ortak” niteliğinde yeni bir yazar türü olarak karşımıza çıkabilmektedir (Floridi & Chiriatti, 2020:681-684; Crawford vd., 2023:4-6; Hajibayova & Lee, 2025:1403-1406; Lee, 2024:1473-1478).

Bu sistemler bir yandan hız, verimlilik ve üretkenlik vaat ederken, diğer yandan metnin kime ait olduğu tam anlamıyla bulanıklaşmış, anlamın hangi özne (insan mı robot mu?) kaynağından ortaya çıktığı ve ürünün sorumlu yazarının kim olacağı ve sorumluluğun kime atfedileceği gibi uzun süredir tartışılan yazarlık sorularını daha da keskinleştirmektedir (Ballardini, He & Roos, 2019:117-122; Gervais, 2020:2054-2063; Mazzi, 2024:411-415; Teixeira da Silva & Tsigaris, 2023:4-8). Buna karşın telif, etik ve sorumluluk rejimleri çoğunlukla “yazar kimdir?” sorusuna odaklanmakta; okurun bu yeni teknik, ekonomik ve algoritmik düzen içinde nasıl bir deneyim yaşadığı, özellikle de üretken modellerin sıralama ve görünülük pratikleri

arasında nasıl bir “ara konum”a sürüklendiği çoğu tartışmada arka planda bırakılmaktadır (Craig & Kerr, 2021; Rachel So, 2024).

Bu çalışma, Roland Barthes’ın “yazarın ölümü” ve Michel Foucault’nun “yazar işlevi” ve Eagleton’un “estetik ideoloji” tartışmalarını, okur merkezli yorum kuramları ve dijital/algoritmik düzen literatürüyle birlikte yeniden gözden geçirerek, üretken yapay zekâ çağında yazarın ve okurun değişen-dönüşen rolünü algoritma çağı ve dijital düzene ilişkin literatür ekseninden yeniden göz atmayı, yapay zeka ve üretim araçlarının etkisinin nasıl olduğu ile ilgili durumu anlamaya ve bu bakımdan ortaya konulmuş düşüncelere kavramsallaştırmalara kısaca değinmeyi amaçlamaktadır (Barthes, 1967/1977:142-148; Foucault, 1969/1977:113-125; Fish, 1976:465-470; Iser, 1972:280-284; Gillespie, 2014:167-175; Bucher, 2012:1164-1168; Pasquale, 2015:3-10). Makale, yazarı tekil ve egemen özne olarak yücelten hümanist anlatı ile algoritmik ortamda dağılan, parçalanan ve kısmen otomatikleşen yazar figürü arasındaki gerilimi açığa çıkarmayı, bu gerilimin okur deneyimini nasıl dönüştürdüğünü tartışmayı ve yapay zekâ çağında “okurun arafta” kalışını kuramsal olarak görünür kılmayı hedeflemektedir. Çalışma yöntemi olarak, tarihsel-kavramsal bir literatür okumasına dayanmakta; klasik yazarlık kuramlarını post-dijital, algoritmik ve yapay zekâ odaklı güncel tartışmalarla karşılaştırmalı biçimde ele almaktadır (Hayles, 1999; Hayles, 2007:187-192; Cramer, 2014:10-20; Romele, 2018:1-8; Mazzi, 2024:411-415).

Çalışma daha önce belirtildiği üzere “yazarın ölümü”, “yazar işlevi” ve “estetik ideoloji” tartışmalarını ve yorumlarını dijital kapitalizmin en güncel son ürünü olan algoritma ve yapay zekâ literatürleriyle yeniden ele almayı ve yazarlığın dönüşümüne ilişkin bir bakış sunma çabasıdır. Bu noktada bu çalışmanın temel soruları şunlardır:

- 1- Yapay zekâ asistanlığında metnin üretim süreci, geleneksel yazarı nasıl dönüştürmektedir? Yazar bu yeni düzende görünmez bir biçime mi gelmiştir?
- 2- Yaşanan algoritma çağında platformların kodlama mimarileri okuru bir ara konuma getirmekte midir? Okur anlam üretmekte midir? Okurun etik sorumluluğu var mıdır varsa sınırları nedir? Okur özgür müdür yoksa algoritmanın görünmez duvarları tarafından sınırlandırılmış mıdır?
- 3- Metinlerin sadece metin olmadığı bu dönemde (metin, görsel-işitsel-algoritmik-interaktif bir dijital estetik biçimindedir.) yazarlığın kuramsal, hukuki ve söylemsel dönüşümü nasıl tanımlanmaktadır?

Çalışmanın devamında post-dijital çağda yazarlık otoritesi ve okura ilişkin düşüncelere değinilecektir. Daha sonra algoritma çağının düzenine ilişkin literatürdeki tartışmalar ve yapay zekâ yazarlığıyla alakalı güncel metinlere göz atılacaktır. Tüm bu veriler doğrultusunda, “yazar öldü, okur arafta” önermesi literatürde sınanacak ve bu duruma yönelik yorumlamalar ve tartışmalar göz önünde tutularak kuramsal bir anlam arayışına girilecektir. Aşağıda çalışmanın kavramsal yapısını ve literatür kapsamını kısaca özetlemek amacıyla bir tablo sunulmaktadır (Bkz. Tablo 1.)

Tablo 1. “Yazar Öldü, Okur Arafta” Sürecinin Kavramsal Bağlam Hatları

<i>Literatür Kapsamı</i>	<i>Yazarlar – Kavramlar / Tartışmalar</i>
<i>Klasik Yazarlık Tartışmaları</i>	Roland Gérard Barthes – yazar otoritesinin çözülmesi; anlamın çoklu üretimi Michel Paul Foucault – yazar işlevi; söylem–iktidar ilişkisi Terence Francis Eagleton – estetik ideoloji; ideolojik konumlanış Alastair J. Minnis – tarihsel yazarlık otoritesi Stephen Partridge – tarihsel yazarlık pratikleri; otorite Jacques Derrida – <i>différance</i> ; anlamın ertelenmesi, yapıbozum Jean Baudrillard – <i>simülakr</i> ; <i>hipergerçeklik</i> ; <i>temsilin çözülmesi</i>
<i>Okur Kuramları ve Alımlama</i>	Wolfgang Iser – okuma süreci; boşluklar; tamamlayıcı okur Stanley Eugene Fish – yorum toplulukları; anlamın toplumsal üretimi Hans Robert Jauss – alımlama estetiği; beklenti ufku Umberto Eco – açık yapıt; model okur Jean Paul Gustave Ricoeur – artı anlam; yorum kuramı Mikhail Mikhailovich Bakhtin – diyalogizm; çok seslilik Zygmunt Bauman – akışkan modernite; eşiksel okurluk deneyimi
<i>Dijitalleşme ve Post-Dijital Kültür</i>	Nancy Katherine Hayles – <i>hyper/dip attention</i> ; <i>posthuman</i> öznellik Florian Cramer – <i>post-dijital</i> ; <i>kültürel melezlik</i> ; <i>dijital görünmezlik</i> Johanna Drucker – <i>dijital ontoloji</i> ; <i>veri temsili</i>
<i>Algoritmik Düzen ve Platform Kültürü</i>	Tarleton Lawrence Gillespie – <i>algoritmaların altyapısal bilgi rolü</i> ; <i>görünürlük politikaları</i> Taina Bucher – <i>algoritmik görünürlük/görünmezlik rejimleri</i> Frank A. Pasquale III – <i>kara kutu toplum</i> ; <i>kapalı algoritmalar</i> Malte Ziewitz – <i>algoritmaları yönetmek</i> ; <i>sosyo-teknik yönetim</i> Teixeira da Silva – <i>akademik bütünlük</i> ; <i>yayıncılık etiği</i> ; <i>AI politikaları</i> Tsigaris – <i>akademik bütünlük</i> ; <i>AI kullanımında etik tartışmalar</i>

Yapay Zeka ve AI Yazarlığı

Roberto M. Ballardini – *AI-generated content; telif ve hukuki çerçeve*
Daniel Joseph Gervais – *machine as author; AI yazarlık statüsü*
Matteo Mazzi – *özgünlük; yaratıcı seçim; estetik değerlendirme*
Simon J. Lee – *prompting progress; insan-AI ortak üretimi*
Lola Hajibayova – *bilgi organizasyonunda yazar rolünün dönüşümü*
Reijo Kalervo Savolainen – *bilgi davranışı; kullanıcı-AI ilişkisi*
Rebecca Crawford – *AI etik politikaları; şeffaflık*
Farhad Amirjalili – *AI vs insan yazıları; stilometrik karşılaştırma*
Dingding Mai – *AI destekli öğrenme; eğitim teknolojileri*
Shu Guo – *ChatGPT'nin pedagojik etkileri*
Dempere (Victor Dempere-Montenegro) – *AI değerlendirme sistemleri; performans ölçütleri*
Bariqoh / Bariqah – *AI eğitim entegrasyonu; öğrenci davranış modelleri*

Bu Çalışmanın Özgün Modeli

Yazar öldü □ Yazarlık dağıttık □ Okur algoritmik Arafta; dağıttık yazarlık; algoritmik yönlendirme; okurun liminal konumu; çok-modlu/algoritmik metin üretimi

1. Yöntem ve Yaklaşım

Bu çalışma, nitel bir kavramsal/literatür araştırması olarak tasarlanmıştır. Bu çalışmada temel amaç yazarlığa ve okurluğa ilişkin geleneksel kuramlar ile post-dijital çağın algoritmik kültürüne yönelik modern literatürü karşılaştırmak ve bu karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan durumu eleştirel bir düzlemde yorumlamaktır. Araştırma kapsamında genel bir okuma ile son dönemlerde yukarıda bahsedilen konulara ilişkin öne çıkan kavramsal ve kavramsal çalışmalar bir araya getirilmiş ve yorumlanmıştır.

Literatür seçiminde üç aşamalı bir yapı tercih edilmiştir. Modern yazarlık rejimini ve onun çözülüşünü tartışan metinler bu seçimin ilk ayağını oluşturmaktadır: Barthes'ın “yazarın ölümü”, Foucault'nun “yazar işlevi” ve Eagleton'ın ideoloji eleştirisi, Minnis ve Partridge'in Ortaçağ yazarlık tartışmaları, Bakhtin'in diyalojik söyleme ilişkin fikirleri ile Iser, Jauss, Fish ve Eco'nun okur odağında alımlama çalışmaları bu aşamanın ilk noktasını oluşturmaktadır (Barthes, 1967/1977, ss. 142–148; Foucault, 1969/1977, ss. 113–125; Eagleton, 1990; Minnis, 1984; Partridge, 2012; Bakhtin, 1981; Iser, 1972, ss. 280–284; Jauss, 1982; Fish, 1976, ss. 465–470; Eco, 1979; Eco, 1989).

İkinci aşamada, dijitalleşen kültür, algoritma ekonomisi ve veri konusuna değinen çalışmalar ele alınmıştır. Cramer'ın post-dijital kavramsallaştırması, Hayles'in dikkat rejimleri ve post-human öznellik analizleri, Drucker'ın

dijital ontoloji tartışması, Gillespie, Bucher, Pasquale ve Ziewitz'in algoritma ve platform kapitalizmi literatürü bu kısımda değerlendirilmiştir (Cramer, 2014:10-29; Hayles, 1999; Hayles, 2007:187-192; Drucker, 2001; Gillespie, 2014:167-175; Bucher, 2012:1164-1180; Pasquale, 2015; Ziewitz, 2016).

Üçüncü aşama ise telif ve editöryel politika, bilgi/belgeleme ve eğitim bağlamlarında AI yazarlığına yöneliktir. Ballardini, Gervais, Mazzi, Teixeira da Silva ve Tsigaris'in etik tartışmaları; Hajibayova, Savolainen, Lee, Crawford, Amirjalili, Dempere, Mai, Guo Bariqoh gibi isimlerin çalışmaları AI çağında yazarlık ve okurluğun pratik sonuçlarını anlamak amacıyla incelenmiştir (Ballardini vd., 2019:117-135; Gervais, 2020:2053-2106; Mazzi, 2024:411-427; Teixeira da Silva ve Tsigaris, 2023; Hajibayova ve Savolainen, 2024:567-586; Hajibayova ve Lee, 2025:1401-1420; Lee, 2024:1473-1480; Crawford vd., 2023:4-7; Amirjalili vd., 2024:5-10; Dempere vd., 2023:3-6; Mai vd., 2024:8-11; Guo vd., 2025:4-9; Bariqoh, 2025:9-18).

Bu aşamaların incelenmesiyle birlikte modern yazarlık, metin ve okura ilişkin düşünceler yeniden özetlenmiştir. Bu özetleme ile algoritma düzeni ve yapay zeka ile ilgili yapılan ve yapılacak tartışmalara okurun ara durumda kalması önermesi, yazarlığın/yazarın bulanıklaşması, görünmemesi ve yeni metinlerin sınırlarının nasıl olduğuna dair fikir sunulmak istenmiştir. Tüm tarihsel-söylemsel tartışmalara göz atıldığında “yazar öldü, okur arafta” önermesi sadece bir benzetme değil, post-dijital kültürde yazarın ve okurun geçirdiği süreçlere ilişkin hikâyeyi anlatan güçlü bir söylemdir. Bu önerme kuramsal boyuttaki çok katmanlılığı yeniden inşa etme ve süreci açıklamak noktasıyla da bir model olma özelliğindedir.

Çalışma nicel bir analiz içermemesi ve veri setine dayalı bir yöntem taşımaması noktasında sınırlılık taşımaktadır. Ancak bu sınırlılıklar gelecekte yapılacak amprik araştırmalara yön gösterici bir kavramsal zemin oluşturması dolayısıyla ortadan kaldırılabilir özelliktedir. Yazar-okur kavramları belirli bir dil, ülke ya da belirli veri setleri kullanılarak örnekler üzerinden daha detaylı bir biçimde ele alınmalıdır.

2. Kuramsal Çerçeve ve Literatür

Metnin farklı formlarda üretilmesi hayalinin kurulduğu erken-modern dönemde yazarlık ile ilgili düşünce, metni, yazar tarafından üretilen bilinçli bir niyetin çıktısı olarak tanımlamaktadır. Okur ise bu niyetin kod açımlayıcısı, şifre kırıcısı bir emekçisi, görevlisi olarak konumlanmaktadır. Bu iki durumdan ortaya çıkan sonuç ise anlam ekonomisinin tasviri

ile ilgilidir. Dijital medya ortamında metinlerin nasıl üretildiğine dair dinamikler, özellikle hız, dolaşım ve görünürlük baskıları nedeniyle belirgin biçimde değişmekte; bu değişim, yazarın niyetine atfedilen eski varsayımları da gözle görülür ölçüde zayıflatmaktadır (Cevher, 2022:12-15). Barthes’a göre yazarlık otoritesi rejimi metni bir mesaj, yazarı da bu mesajın tek kaynağı olarak düşünmemizi telkin etmektedir. Bu telkin metnin çoklu anlamlarını ve perspektiflerini, tarihselliği ve ardalan bağlamı gizlenmektedir /görünmezleşmektedir (Barthes, 1967/1977:142-148). Eagleton, estetik ideoloji tanımlamalarında bu rejimi daha da ileri seviyeye götürmüştür. Ona göre yazarın estetik dehası (ideolojik unsurlar tarafından) becerisi, kutsallaştırılabilecek derecede önemli gösterilmektedir. Bu görünmez bir dışının baskın bir öğüdür. Estetik ideoloji yazarın ürünün sınıfsal ve ideolojik bir işlevi olduğunu ifade etmektedir (Eagleton, 1990). Foucault’un yazar işlevi yazarı sadece bireyselliğiyle görmemektedir. Yazar işlevi metinsel ürünlerin sistemsel yayılımını, hukuksal, söylemsel ve tarihsel bir birleşim noktasıdır. Bu durumda yazarlık sorumluluk, hukuki hak (telif patent vb.), arşivleme ve ölümsüz bir kahramanlık destanı benzerinde ele alınmalıdır (Foucault, 1969/1977:113-125; Foucault). Tüm bu açılardan bakıldığında yazar hem otoritenin, metnin söyleyeni-üreteni, yayarı ve denetim mekanizması hem de anlamın kaynağıdır.

Okuru odağa alan tartışmalara bakıldığında anlam, metin ile okuyucu arasında üretilen bir etkileşim olarak görülmektedir. Fish’e göre anlamın oluşumunda yorumlayıcı/yorumlayan toplulukların etkisi vardır. Ona göre anlam bireysel bir bilinçten ziyade topluluklar tarafından üretilen farazi biçimler, varsayımlar ve stratejiler doğrultusunda oluşmaktadır (Fish, 1976:465-470). Okuma serüvenini sanat ve estetik arasındaki dinamik bir var olma alanı olarak tanımlayan Iser’e göre, metin sanatsallığın, somutlaştırma da estetiğin bir kavramsallaştırmasıdır. Okuyucu metnin sunduğu bakış açılarının boşluklarını doldurarak esere edebi bir varlık kazandırmaktadır (Iser, 1972:280-284). Metin tamamlanmış bir anlamlı paket değil, okurun varlığıyla ve her okuyucuda yeniden kurulan bir süreç olarak görülmektedir. Modern yazarlığın tarihsel görelikte gelenek ve metinler arası ilişkilerde olduğunu belirten Minnis, otoritenin tekil bireyde olmadığını, gelenekte ve metinler arası ilişkilerde kendini var ettiğini işaret etmektedir (Minnis, 1984).

Dijitalleşme sonrasında ortaya çıkan kuramlar, okur-yazar ve metin ilişkisini kaotik bir hız ortamında ele almaktadır. Cramer “post dijital” kavramını bu dönemin ilk büyüğü ve yeniliğe olan kutsayıcı yaklaşım aşıldıktan sonra ortaya çıkmış dağınık, karmaşık ve eleştirel bir medya durumu olarak tanımlamaktadır. Burada analog ve dijital iç içe geçmiş bir

hibritlik özelliği taşıyan bir yapıdan bahsetmek mümkündür. Eski ve yeni olandan üretilen tüm içerikler sert bir ayrışma da değil melez ve dağınık bir yapıdadır (Cramer, 2014:10-29). Dijital olanın nesnel bir özellikte olduğu düşüncesinin bir yanılsama olduğu düşüncesi mistik ve kutsayıcı bakışların duvarı aşıldıktan sonra dile getirilmeye başlanmıştır. Drucker dijital ontolojilerin verisinin nötr bir temsil olmadığını öne sürmektedir. Belirli iktidar ilişkilerinin veriye müdahalede bulunduğunu düşünmektedir. Dijital metinler, arayüzler ve veri yapıları, kullanıcı geri bildirimlerini ve anlamın perspektifini temelden kurgulayabilecek imkânlara sahiptir (Drucker, 2001). Hayles, “posthuman” kavramıyla insan ile teknoloji arasındaki sınırların çok geçirgenleştiğini söylemektedir. Bu durum “posthuman özneyi” ortaya çıkarmıştır. İnsan ve makine bileşiminden etkilenmiş bu özneyi dağıtılmış bir yapı olarak tanımlamak mümkündür (Hayles, 1999; Hayles, 2007:187-192). Tüm bu bakış açıları göz önüne alındığında okur, sadece metinle değil, aynı zamanda arayüzler, veri akışları ve algoritmik filtrelerle karşılaşan bir özne olarak yeniden tanımlanır (Hayles, 2007:187-192; Cramer, 2014:10-29).

Algoritmik düzen literatürü, bu yeniden tanımlamayı yalnızca teknik bir mesele olmaktan çıkarıp toplumsal, kültürel ve siyasal bağlamlara yerleştirmektedir. Gillespie, arama motorları, öneri sistemleri ve sıralama algoritmalarını “kamuya ilişkin algoritmalar” olarak adlandırarak, hangi bilginin görünür olacağına, hangi seslerin dolaşıma gireceğine ve kamusal tartışmanın nasıl biçimleneceğine dair kararların artık kod düzeyinde verildiğini göstermektedir (Gillespie, 2014:167-175). Bucher, Facebook’un EdgeRank algoritmasını inceleyerek, klasik panoptik gözetim anlayışından farklı bir iktidar biçiminin, yani “görünmezlik tehdidi”nin ortaya çıktığını belirtmektedir. Kullanıcılar artık izlenmekten ziyade, akış içinde kaybolmaktan ve görünmez hâle gelmekten endişe duymaktadır (Bucher, 2012:1164-1180).

Pasquale’nin “siyah kutu toplum” kavramı, algoritmik süreçlerin şeffaf olmamasının ekonomik ve siyasi gücü merkezileştirdiğini, dolayısıyla kullanıcıların hangi verilerle nasıl değerlendirildiklerini bilmeden sınıflandırılan ve sıralanan özneler haline geldiklerini ortaya koymaktadır (Pasquale, 2015). Ziewitz ise algoritmalar etrafında gelişen günlük pratiklerin, eleştirel söylemlerin ve rutinlerin kendisinin yeni bir yönetim alanı oluşturduğunu savunarak, algoritmik düzenin toplumsal olarak nasıl inşa edildiğini görünür kılmaktadır (Ziewitz, 2016). Bu literatür, yazar ve okuru artık yalnızca metnin üretimi ve alımlanışı bağlamında değil, aynı zamanda platformların teknik mantıkları, ekonomik çıkarları ve politik öncelikleri içinde konumlanan aktörler olarak düşünmemiz gerektiğini

açıkça ortaya koymaktadır (Gillespie, 2014; Bucher, 2012; Pasquale, 2015; Ziewitz, 2016).

Yapay zekâ ve üretken modeller literatürü, bu algoritmik düzen içinde yeni bir yazar figürü ortaya koymaktadır. Ballardini, He ve Roos, AB dijital tek pazar bağlamında üretken yapay zekâ sistemlerinin telif ve sorumluluk rejimlerini nasıl zorladığını tartışırken, makinenin yazar olarak tanınması fikrine karşı temkinli fakat açık uçlu bir yaklaşım benimsemektedir (Ballardini vd., 2019:117-135). Gervais, “makine yazar” tartışmasını Anglo-Sakson telif rejimi bağlamında ele almakta ve mevcut hukuki çerçevelerin insan olmayan öznelere yazar olarak tanımakta isteksiz olduğunu, buna rağmen pratikte çok sayıda metnin fiilen algoritmalar tarafından üretildiğini göstermektedir (Gervais, 2020:2053-2106). Mazzi, özgünlük ve eser ölçütlerini yapay zekâ bağlamında yeniden yorumlayarak, eser sahipliğinin insan yaratıcı katkısına dayalı kalması gerektiğini ancak yapay zekâ destekli üretimin bu katkıyı tespit etmeyi giderek güçleştirdiğini savunmaktadır (Mazzi, 2024:411-427). Teixeira da Silva ve Tsigaris, insan ve yapay zekâ ortak yazarlığında şeffaflık, açıklama ve sorumluluğun temel etik ilkeler olduğunu belirtmektedir (Teixeira da Silva ve Tsigaris, 2023). Bilgi ve belge yönetimi perspektifinden bakan çalışmalar da yapay zekâ çağında yazarlık ve otoriteyi yeniden tartışmaya açmaktadır. Hajibayova ve Lee, üretken yapay zekâ araçlarının kataloglama, özetleme ve içerik üretimi süreçlerinde yaygınlaşmasının, bilgi profesyonellerinin “yazar” ve “katılımcı” olarak rollerini nasıl dönüştürdüğünü tartışır (Hajibayova ve Lee, 2025:1401-1420). Lee, hukuk literatüründe “prompting progress” ifadesiyle, kullanıcının yönlendirici rolünü öne çıkarır; buna göre yapay zekâ araçları birer yardımcı veya ortak yazar olmakla birlikte, yaratıcı sorumluluk hâlâ insan kullanıcının seçimlerinde, talimatlarında ve denetiminde yoğunlaşmaktadır (Lee, 2024:1473-1480). Ancak kullanıcı verilerinin birer ticari meta haline geldiğini belirten Sönmezer ve Ilgaz Büyükbaykal her ne kadar sorumluluk insanlarda olsa da veritabanları ve algoritmalar için gerekli olan veri toplama yöntemlerinin insanların mahremiyetini ve güvenliğini tehdit eden etik sorunlar getirdiğini belirtmektedir (2024:759). Bu tehditler kapsamında veriye ve çıktıya şüpheyle yaklaşmak kaçınılmaz bir süreç olarak betimlenebilir.

Crawford ve çalışma arkadaşları, yükseköğretimde yapay zekâ kullanımının epistemik otorite ve akademik dürüstlük tartışmalarını nasıl yeniden yapılandırıldığını göstermektedir (Crawford vd., 2023:4-7). Rachel So, yapay zekâ üretimli içeriklerde atıf, şeffaflık ve sorumluluk paylaşımının yalnızca hukuki değil, aynı zamanda etik ve kamusal güven boyutları bulunduğunu vurgular (Rachel So, 2024). Bu literatür, yazar figürünün insan-makine etkileşiminde “dağılan” bir konuma sürüklendiğini,

fakat hukuki ve etik rejimlerin hâlâ sorumluluğu insan özneye attettiğini ortaya koymaktadır (Ballardini vd., 2019:117-135; Gervais, 2020:2053-2106; Mazzi, 2024:411-427; Hajibayova ve Lee, 2025:1401-1420; Lee, 2024:1473-1480; Teixeira da Silva ve Tsigaris, 2023).

Son olarak, dijital hermenötik ve okur odaklı yaklaşımların kesişimi, üretken yapay zekâ çağında “okurun arafta” kalışını anlamak için kritik bir zemin sunar. Romele ve diğerleri, dijital hermenötiği “makinelere yorumlama”dan “yorumlayan makineler”e uzanan bir süreklilik olarak kavramsallaştırırken, algoritmik sistemlerin artık yalnızca araç değil, yorumlayıcı aktörler olarak düşünülmesi gerektiğini ileri sürer (Romele, 2018). Hayles’in dikkat rejimleri tartışması, okurun anlam üretme kapasitesinin dijital ortamın hız, fazlalık ve kesintilik deneyimiyle birlikte yeniden biçimlendiğini gösterir (Hayles, 2007, ss. 187–192). Fish ve Iser’in okur merkezli kuramlarıyla birlikte okunduğunda, üretken yapay zekâ çağında anlamın yalnızca yazar–metin–okur üçgeninde değil, aynı zamanda algoritmalar, platformlar ve veri modelleriyle birlikte müzakere edildiği; okurun bu çoklu aktörler arasında konumlanan, zaman zaman güçlenen, zaman zaman ise belirsizleşen bir özne haline geldiği söylenebilir (Fish, 1976:465-470; Iser, 1972:280-284; Hayles, 1999; Hayles, 2007:187-192; Romele, 2018). Bu çalışma, ilerleyen bölümlerde bu çok katmanlı kuramsal çerçeveyi kullanarak yazarın, okurun ve yapay zekânın konumlarını “ölüm”, “doğuş” ve “ara konum” metaforları üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır.

2.1. Yapay Zekâ Çağında “Yazarsız Yazı”

Barthes’ın “Yazarın Ölümü” metninde, yazarı anlamın tek kaynağı olmaktan çıkaran bir yaklaşım benimsemiştir. Metni farklı söylemlerin kesiştiği bir alıntılar dokusu ve yazarı da yazının eylemiyle sınırlanan bir metin yazarı figürü olarak konumlandırır (Barthes, 1967/1977:142-148). Bu kırılma, modern hümanist yazarlık rejiminin bireysel niyet, özgünlük ve sahiplik vurgusuna karşı güçlü bir eleştirel zemin sunar. Eco’nun “Açık Yapıt” ve “Okurun Rolü” tartışmaları, anlamın metin ile okur arasındaki etkileşimli süreçte üretildiğini vurgulayarak bu zemini genişletir (Eco, 1989; Eco, 1979). Bakhtin’in diyalogik söylem anlayışı da metni çoklu seslerin bulunduğu, hiçbir sesin mutlak hâkimiyet kurmadığı bir alan olarak düşünmeyi mümkün kılar (Bakhtin, 1981).

Dijital ve ağ temelli ortamlar, bu kuramsal kopuşu teknik düzeyde somutlaştıran bir zemin yaratmaktadır. Bauman’ın “akışkan modernite” ve Baudrillard’ın “simülakr” tartışmaları, istikrarlı özne ve durağan anlam zeminlerinin çözülmesini açıklarken (Baudrillard, 1994; Bauman, 2000),

Bourdieu'nün edebi alan kuramı yazarlığı hukuki-iktisadi bir yetki ve sembolik sermaye dağılımı içinde ele alır (Bourdieu, 1996). Yapay zekâ destekli üretim, bu alanı yeniden yapılandırarak hem yazar figürünün ayrıcalıklı konumunu aşındırmakta hem de yeni tür bir alan mücadelesi üretmektedir (Gervais, 2020:2054-2056; Ballardini vd., 2019:117-119).

Bu bağlamda, “yazarsız yazı” sadece romantik anlamda “deha yazarı”nın ölümü değil, üretim araçlarının algoritmalara devriyle birlikte, yazarlığın teknik, hukuki ve simgesel düzeyde yeniden dağıtılması anlamına gelmektedir. Floridi ve Chiriatti'nin GPT-3'ün “yapabilme kapsamı” ile “anlama kapasitesi” arasındaki kopuşa dikkat çeken çözümlemesi, üretimin formel yeterlilik ile sorumluluğun etik-hukuki boyutu arasındaki gerilimi açığa çıkarır (Floridi ve Chiriatti, 2020:682-685). Mazzi'nin (2024) AI kökenli eserlerde “özgünlük” ve “yaratıcı seçim”in nasıl yeniden tanımlandığına ilişkin tartışması da hukuki yazarlık kavramının teknik otomatizm karşısında kırılanlaştığını göstermektedir (Mazzi, 2024:412-418). Benzer biçimde Şen, yapay zekâ destekli haber/içerik üretiminin doğruluk ve bağlam ilkelerini aşındırarak haberciliğin epistemik niteliğinde yapısal bir kırılma yarattığını vurgular (Şen, 2025:497). Bu açıdan bakıldığında bağlamın kırılması, yalnızca bütünlüğün zayıflamasıyla sınırlı değildir; sonsuz bir etkileşim alanı olarak düşünülen yazar–metin–okur ilişkisinin, tam aksine, çok daha daraltılmış (*algoritmalar tarafından*) bir anlam kanalına sıkışma riskini de beraberinde getirmektedir.

Ballardini, He ve Roos (2019), AI üretimini “tek başına eser sahibi” bir makine modelinden ziyade insan–makine ortaklığının ürünleri olarak kavramsallaştırmayı önerirken, Lee'nin (2024) “prompting progress” yaklaşımı, asıl kurucu emeğin sorunsal biçimde komut tasarımına kaydığını savunur (Ballardini vd., 2019:120-123; Lee, 2024:1476-1485). So'nun (2024) örnek olaylar üzerinden gösterdiği gibi, tamamen yapay zekâ tarafından yazılan metinlerin akademik iletişimde “insan yazar” varsayımıyla dolaşıma girmesi, yazarlık statüsünü fiilen bulanıklaştırmaktadır. Bu çalışmanın önerdiği kavramsallaştırma, “yazarın ölümü”nü yapay zekâ çağında yazarlığın kurumsal, hukuki ve bilişsel sınırlarının yeniden çizildiği dinamik bir alan olarak ele almaktadır.

2.2. Okurun Algoritmik Arafta Konumlanması

Okur kuramları, anlamın metin içinde hazır bulunduğu varsayımını terk ederek yorum sürecini merkeze alır. Iser'in “okuma süreci” modeli, metni boşluklar ve belirsizlikler etrafında örgütlenen, okurun beklentiler ufkuyla tamamlanan bir yapı olarak düşünür (Iser, 1972:284-290). Bu yaklaşımın

alımlama estetiğindeki karşılığı, ‘anlatıya anlam kazandıran yükümlülüğün okura ait olduğu ve metnin okur tarafından yeniden üretildiği’ yönündeki temel kabuldür (Yağbasan, 2021a:203-204). Jauss’un alımlama estetiği, tarihsel okur ufuklarının çakışma ve çatışmalarını izleyerek edebi değer yargılarının zamansallığını görünür kılar (Jauss, 1982:21-25). Fish ise “yorum toplulukları” kavramıyla okurun bireysel değil, belirli toplumsal çerçeveler içinde anlam ürettiğini savunur (Fish, 1976:485-489). Ricoeur’ün “yorum kuramı” da anlamı, söylemin her defasında yeniden güncellenen bir “artı anlam” potansiyeli olarak ele alır (Ricoeur, 1976).

Dijital platformlar, bu kuramsal mirası “algoritmik arayüzler” üzerinden yeniden düzenlemektedir. Gillespie (2014), algoritmaların hem bilgi seçimi hem de sosyal görünürlük açısından “altyapısal bilgi aracı” olarak işlediğini, Bucher (2012) ise Facebook’un haber akışı örneğinde algoritmik görünürlük rejimlerinin görünmez iktidar biçimlerine dönüştüğünü göstermektedir (Gillespie, 2014:167-170; Bucher, 2012:1166-1170). Ziewitz (2016), “algoritmaları yönetmek” tartışmasını mit, karmaşa ve yöntem üçgeninde ele alarak, algoritmik süreçlerin teknik olduğu kadar kültürel olarak da anlatılaştırıldığını vurgular (Ziewitz, 2016:3-7).

Romele’nin (2018) dijital hermenötik önerisi, anlam üretimini insan yorumunun ötesinde algoritmik ön-süzgeçler, veri temsilleri ve arayüz tasarımlarıyla birlikte düşünmeyi gerektirir. Floridi ve Chiriatti’nin (2020) GPT-3 üzerine tartışması, okurun artık yalnızca metinle değil, metnin arkasındaki model, veri seti ve kullanım senaryolarıyla da ilişki kurmak zorunda kaldığını gösterir (Floridi ve Chiriatti, 2020:688-692). Coeckelbergh’in (2020) sorumluluk ve açıklanabilirlik tartışması, bu hibrit sistemlerde “çoklu eller ve çoklu şeyler” problemine işaret ederek, okurun güven ilişkisini kırılgan hâle getirmektedir (Coeckelbergh, 2020:2053-2058).

Eğitim bağlamında yürütülen ampirik çalışmalar, okurun bu “ara konum”unu somutlaştırmaktadır. ChatGPT ile üretilen edebiyat dersine ait metinleri öğrencilerin kendi yazılarıyla karşılaştırarak, yapay metinlerin ses, özgünlük ve referans kullanımı açısından daha yüzeysel ve standart bir dil sunduğunu ortaya koyar (Amirjalili vd., 2024:9-10). Hajibayova ve Savolainen (2024), bilgi örgütlenme ve kaynak kullanım pratiğinde ChatGPT benzeri araçların hem yazarlık hem de okurluk rollerini bulanıklaştırdığını gösterirken, Crawford ve arkadaşlarının (2023) editör politikası, büyük ölçüde insan yazar sorumluluğunu koruyan ama AI kullanımını şeffaflık şartına bağlayan bir geçiş rejimi tarif eder (Crawford vd., 2023). Lee (2024) ve Teixeira da Silva ile Tsigaris (2023) gibi çalışmalar, büyük yayınevlerinin

AI yazarlığına ilişkin politikalarındaki belirsizlikleri tartışmaktadır. Bu bulgular, okurun artık tekil bir “alıcı” değil, platformun risk, sorumluluk ve şeffaflık rejimlerinde sıkışmış “algoritmik ara özne” olduğunu düşündürmektedir. Okurun etrafında görünmez bariyerler vardır ve bu bariyerler zihinsel bir kültür izolasyonu gerçekleştirebilir. Okur bu bariyerler içinde kendi yankı odasına hapsedilmiş olabilir (Karaman, 2021)

2.3. Multi-Metinler ve Yeni Yazarlık Rejimleri

Post-dijital tartışmalar, dijital teknolojilerin artık ayrıksı yenilikler değil, gündelik altyapılar olarak deneyimlendiği bir döneme işaret eder. Cramer (2014), “post-dijital” kavramını hem dijital teknolojilerin görünmezleşmesi hem de eski-yeni medya ayrımlarının bulanıklaşması üzerinden tanımlar. Hayles’in (2007) “hiper” ve “derin dikkat” ayrımı, çoklu ekranlar, bildirimler ve akışlar çağında okuma pratiklerinin parçalanmasını vurgular (Hayles, 2007:187-190). Hayles’in daha erken tarihli “posthuman” analizi ise beden, bilgi ve enformasyonun yeniden tanımlandığı bir bağlamda öznelliğin dağıldığını gösterir (Hayles, 1999). Drucker’ın (2001) dijital ontolojiler tartışması, dijital gösterim biçimlerini “ideallik” ve “saklama” rejimleriyle birlikte ele alır; veriyi yalnızca depolanan değil, performatif olarak her çağrıda yeniden üretilen bir yapı olarak konumlandırır (Drucker, 2001:93–100).

Bu çerçevede yapay zekâ destekli yazım araçları, yalnızca metin üretimini hızlandıran nötr yardımcıları değil, metnin biçimsel, ritmik ve stilistik özelliklerini ön-biçimlendiren aktörlerdir. Jauss’un (1982) tarihsel alımlama modeli, bu araçların okur ufuklarını nasıl yeniden kodladığını anlamak için post-dijital bağlamda yeniden düşünülmelidir. Bourdieu’nün edebi alan kavramı, algoritmik görünürlük ekonomileriyle eklemlendiğinde, yazarlığın sembolik sermayesinin yalnızca metnin estetik niteliğiyle değil, aynı zamanda platform politikaları, telif rejimleri ve algı yönetimi pratikleriyle de belirlendiğini ortaya koymaktadır (Bourdieu, 1996; Pasquale, 2015).

Eğitim ve akademik yazı literatürü, bu yeni yazarlık rejimlerinin pratik sonuçlarını görünür kılar. Amirjalili ve arkadaşları (2024:9-10), ChatGPT’nin bağlamsal olarak tutarlı metinler üretebilse de insan yazısına kıyasla özgün ses, retorik çeşitlilik ve akademik otantiklik açısından belirgin biçimde yetersiz kaldığını göstermektedir. Dempere ve arkadaşları (2023), Mai ve arkadaşları (2024) ve Guo ve arkadaşları (2025) gibi çalışmalar, üretken yapay zekânın öğrenme motivasyonu, akademik dürüstlük ve ölçme-değerlendirme pratiklerini dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır (Dempere vd., 2023; Mai vd., 2024; Guo vd., 2025). Bariqoh’un (2025) yaratıcı yazma çalışması ise yapay zekânın biçimsel kalitenin artmasına katkıda bulunurken

özgünlük ve hayal gücü boyutunda homojenleştirici etkiler yaratabildiğini göstermektedir (Bariqoh, 2025).

Bu bulgular, Barthes ve Foucault'nun yazarlık figürü etrafındaki tartışmalarını, artık çok modlu, çok aktörlü ve çok katmanlı metin üretim süreçlerinde yeniden düşünmeyi gerektirir. Romele'nin (2018) dijital hermenötik yaklaşımı, Foucault'nun “yazar işlevi” ile Bourdieu'nün alan kuramını bir araya getirerek, yazarlığın yalnızca metin üzerinde değil, veri ve algoritma düzeyinde de kurumsallaştığını öne sürer (Foucault, 1969/1994; Romele, 2018). Bu makale, söz konusu post-dijital estetik ve platform kapitalizmi bağlamında yazarın dönüşen rolünü, yalnızca bir kayıp anlatısı değil, yeniden dağıtılan yetki, sorumluluk ve anlam üretim biçimleri üzerinden kavramaya çalışmaktadır.¹

Tartışma ve Sonuç

Dijital çağda metnin üzerine bastığı ontolojik zemin öylesine kayganlaşmıştır ki, yazarlık kurumunun sınırlarını çizmek artık sadece teknik değil, yöntemsel bir muammaya dönüşmüştür. Metin dediğimiz şey, insan zihninin mutlak denetiminde şekillenen o lineer yaratım sürecinin nihai çıktısı olmaktan çoktan çıktı; görünmez platform mantıklarının, teknik müdahalelerin ve algoritmik seçiciliklerin sürekli yeniden biçimlendirdiği, parçalı ve dağınık bir yüzey halini almıştır. Bu bağlamda, üretimin öznesi olarak bildiğimiz yazar figürü sahneden çekilse de geride bıraktığı boşluk öyle kendiliğinden dolmayacak yapıdadır. Barthes'ın yazarı metnin mutlak otoriter merkezi olmaktan çıkaran o meşhur tezi, bugün dijital üretim koşullarının yarattığı bu kaotik düzlemde adeta yeniden vücut bulmaktadır (Barthes, 1967). Yazarlık elbette varlığını koruyacaktır; ancak sabit ve monolitik bir kimlikten ziyade, sürekli el değiştiren, akışkan bir işlev olarak görünmektedir. Özdoğru (2019) bu noktada haklıdır; yeni medya ortamında metinler tamamlanmış birer anıt değil, kullanıcılar tarafından sürekli yeniden üretilen, bitmemiş ve “oluş halinde” yapılardır. Bu oluşumun kimliği sürekli değişim içinde olmak zorunluluğunu barındırmaktadır.

Bu dönüşüm sürecinde, üstüne düşünülmesi gereken paradoksal bir gerilim hattı belirmiştir: Yazar fenomenolojik olarak görünmezleşmektedir, ancak sorumluluk ısrarla ona atfedilmektedir. Metnin inşa sürecinin her aşamasında teknik bir ortaklık söz konusu, evet; fakat nihai sonucun etik ve hukuki yükü halen insan öznesinin sorumluluğundadır. Haliyle yazarlık, yetki

1 *Yapay Zekâ Kullanımına İlişkin Beyan : Bu makalenin yazım aşamasında ve İngilizce çeviri desteği sağlamak amacıyla OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT 4.0 aracının asistanlığından faydalanılmıştır. Çalışmanın bilimsel hipotezleri, bulguları ve sonuçları yazarın özgün katkısıdır. Yazar, çalışmanın tüm içeriğinin sorumluluğunu kabul eder.*

ile sorumluluğun birbirine denk düşmediği, sınırları muğlaklaşmış tekinsiz bir alan haldedir. Bu asimetrik durum, yalnızca üretim pratiklerinin değil, metne ilişkin yerleşik etik ve hukuki çerçevelerin de yapısal olarak yerinden oynaması demektir. Temur'un (2025) işaret ettiği o "kara kutu" sorunu tam da budur; algoritmalar şeffaf değil, kararlar karmaşık ama suçlu aranırken gözler "özgür" insana kilitlenmektedir. Bu adaletsiz suçlama karşısında Maral (2024), sosyal bilimlerde "etik sorumluluk" kavramının yeniden tanımlanmasının bir tercih değil, zorunluluk olduğunu hatırlatmaktadır.

Okur cephesinden bakıldığında ise manzara daha da çetrefilli bir haldedir. Okurun metne erişim biçimi, artık özgür iradi bir seçimin doğal sonucu falan değil; arka planda işleyen ve yönlendirilmiş enformatik akışların bir ürünüdür. İçerik niceliksel olarak çeşitlenmiş görünüyor, doğru; ancak Okur çoğu zaman yankı odaları içerisinde, benzer türden metinlerin etrafında dolaşmaya, yani kendi sesini duymaya zorlanan bir özne durumundadır. Farklı perspektiflere açılan kanallar daralsa da tesadüfi karşılaşma ihtimalleri, algoritmik kesinlikler uğruna feda edilmiş sayılır. Böylesi bir atmosferde, okurun anlamı özgürce inşa ettiği varsayımı, geçerliliğini yitiren zayıf bir iddiaya dönüşmektedir. Bu durum, hakikatin bütüncül yapısının bozulup parçalı akışlar halinde yeniden örgütlendiğini öne süren Yağbasan ve Yağbasan'ın (2021b) tespitleriyle de örtüşmektedir.

Söz konusu yönlendirilmiş bilgi rejimi, okurun yalnızca hareket alanını kısıtlamakla yetinmeyip; metinle kurduğu hermenötik ilişkiyi de niteliksel olarak dönüştürmektedir. Iser'in, okurun metindeki boşlukları doldurarak anlamı ürettiğini savunan yaklaşımı, bugün teknik müdahalelerin gölgesinde doğal işleyişinden uzaklaşmış durumdadır. Okurun anlam kurma süreci artık kendi sezgisel yolculuğuyla değil, platformların sunduğu ön-tanımlı seçeneklerle sınırlı bir rotada ilerlemektedir. Sönmezer ve Büyükbaykal Ilgaz (2024), Web 4.0 ile birlikte bu kontrolün makinelerle geçtiğini ve kullanıcının (okurun) aktif bir katılımcıdan ziyade giderek "pasifize" bir konuma itildiğini vurgularken doğru bir noktayı göstermektedirler. Nitekim okurun yaratıcı yorum alanı genişlemek yerine, görünmez teknik sınırlarla çerçevelenmiş bir kafese bürünmüştür.

Buna ek olarak, içerik üretimindeki ivmelenme, okurun derinleşme kapasitesini aşındıran bir başka kırılmayı beraberinde getirmektedir. Bilgi hacimsel olarak artsa da yoğunluğunu yitirmiş durumdadır; metin genişlemiştir fakat derinleşmesi çok mümkün değildir. Okuma eylemi, yüzeyde kalınan, hızla tüketilen bir deneyime indirgenmiştir. Zihnin, nitelikli içerikten ziyade hızlı tüketime göre kodlanmış parçalara maruz kalması, metinle kurulan entelektüel bağın zayıflamasına yol açmıştır. Yücel (2020)

bu durumu çok net bir ifadeyle aktarmaktadır: Dijital hız metni “seyreltip ve yüzeyselleştirmektedir”; okur ise bir “rezonans odasında” sadece yankıları dinleyen durumundadır. Üstelik Bariqoh (2024), yapay zekâ destekli araçların anlatıyı standartlaştırarak yazarın özgün sesini silikleştirdiğini, metinleri homojen bir üsluba hapsettiğini ifade eder. Subaşı’nın (2021) dediği gibi, artık mesele nitelik değil, bir “sıralama kültürü” (ranking cultures) meselesidir.

Tüm bu dinamikler bir araya geldiğinde, okurun konumu belirgin bir “eşik” haline gelmiştir. Ne tamamen özgürleşmiş bir özne, ne de tümenden edilgen bir nesne... Okur, bir aralıkta durmaktadır; akışın ritmine uyum sağlamak zorunda kalan, fakat buna rağmen bir anlam arayışını sürdüren bir öznedir. Günlük yaşamın önemli bir bölümünde, insan ilişkileri ve değer yargılarına dair belirgin mesajlar sunan dijital platformların kullanım yoğunluğu arttıkça, okurun zihinsel haritası da bu platformların bütünsel ideolojik-kültürel içeriği yönünde şekillenmektedir. Karaman’ın (2021) tabiriyle, aşırı kişiselleştirme okurun etrafına görünmez “zihinsel bariyerler” örmektedir. Yönlendirilmiş içeriklerle kuşatılsa da metni tamamen pasif bir şekilde tüketmez ancak kendi iradesiyle ne kadar mesafe kat ettiğini kestirmek de giderek güçleşmektedir. Bu nedenle okurun bugünkü ontolojik hali, bir tür “Araf” deneyimi olarak kavramsallaştırılabilir.

Nihayetinde varılan nokta şudur: Metnin yazarlığı artık tekil bir öznenin mutlak otoritesi altında değildir. Yazarlık; insan ile algoritma arasında dağılan, sınırları belirsizleşmiş ve kime ait olduğu tam olarak tayin edilemeyen hibrit bir işleve dönüşmüştür. Okur ise bu dağılıklığın merkezinde yönünü bulmaya çalışan, kısıtlı ama tamamen de teslim olmamış bir özne olarak belirmektedir. Karakoç Keskin (2024) bu durumu “algoritmik rıza inşası” olarak tanımlarken, aslında okurun sisteme nasıl gönüllü ama zorunlu bir şekilde entegre olduğunu anlatır. Torlak (2022) ise daha distopik bir yerden seslenir; insan artık “yönlendirilebilir ve yönetilebilir” bir nesnedir. Dijital çağın getirdiği bu yeni okuryazarlık biçiminin, yalnızca teknik bir beceri kazanımı olarak değil, aynı zamanda eleştirel bir farkındalık süreci olarak ele alınması elzemdir. Bu dönüşüm, bireyleri yalnızca içerik tüketicisi değil, aynı zamanda üretici ve paylaşımcı konumuna evrilten yeni bir paradigma değişimini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla okurun konumu bir başlangıç noktası değil, sürekli olarak yeniden müzakere edilen bir eşiktir ve Polat’ın (2024) da altını çizdiği gibi, “insanın döngüde tutulması” (human-in-the-loop) sağlanmadan bu eşikten, yani Araf’tan çıkış mümkün görünmemektedir.

Yapılan literatür değerlendirmesi klasik yazarlık tartışmalarını yapay zekâ destekli üretim ve algoritmik aracılık koşulları altında yeniden okuma

girişimidir. Çalışmanın temel düşünselinde, yazarlığın artık tekil bir öznenin tartışmasız otoritesiyle açıklanamayacağı; insan, makine ve platformların kesiştiği kaygan bir alana dağılan hibrit bir işlev hâline geldiğidir. Bu da yazar işlevinin gelişmiş makro hale bürünmüş hali olarak düşünülebilir. Yazarın hibrit işlevi metni dolayısıyla da okura doğrudan etki etmektedir. Bu şartlar altında okur ne tam anlamıyla özgürleşmiş bir öznedir ne de bütünüyle edilgen bir alıcı; metni bir yandan anlamlandırmaya, diğer yandan etik, hukuki ve teknik sorular eşliğinde denetlemeye çalışan, fakat algoritmik sınırlar ve platform politikaları içinde sürekli bir eşikte tutulan arada kalmış bir özne olarak belirginleşmektedir. Dolayısıyla bugünkü yazma-okuma pratiklerini anlamaya çalışırken, yazarlık ve okurluğu sabit ve değişmez kimlikler olarak değil; güç ilişkileri ve teknik altyapılarla birlikte her seferinde yeniden müzakere edilen, yer yer tekinsizleşen konumlar olarak ele almak gerekliliği vardır. Bu konumun güvenliğini yeniden inşa etmek ise başlı başına büyük bir rejim değişikliği talep etmektedir. Ancak daha temelden bakacak olursak Barthes'ın hayalini kurduğu özgür okura henüz ulaşamadığı da çok açık bir biçimde görünmektedir. Tüm bu nedenler ve yapısal durum göz önüne alındığında algoritmalar çağında “yazar öldü okur arafta” bakış açısı ile okurun özgürleşmesi için henüz kat edilmesi gereken yolun bitmediğini ifade etmek gerekmektedir.

Kaynakça

- Amirjalili, F., Neysani, M., & Nikbakht, A. (2024). Exploring the boundaries of authorship: A comparative analysis of AI-generated text and human academic writing in English literature. *Frontiers in Education*, 9, Article 1347421. <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1347421>
- Bakhtin, M. M. (1981). *The dialogic imagination: Four essays* (M. Holquist, Ed.; C. Emerson & M. Holquist, Trans.). University of Texas Press.
- Ballardini, R. M., He, K., & Roos, T. (2019). AI-generated content: Authorship and inventorship in the age of artificial intelligence. In T. Synodinou et al. (Eds.), *Online distribution of content in the EU* (pp. 117–135). Edward Elgar.
- Bariqoh, A. (2025). Integration of artificial intelligence in creative writing learning: An exploratory study of the impact on the quality of student narratives. *Journal of Language and Letters Education*, 1(1), 9–18.
- Barthes, R. (1967). The death of the author. *Aspen*, 5–6.
- Barthes, R. (1977). The death of the author (R. Howard, Trans.). In S. Heath (Ed.), *Image music text* (pp. 142–148). Fontana. (Original work published 1967)
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation* (S. F. Glaser, Trans.). University of Michigan Press. (Original work published 1981)
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Polity Press.
- Bourdieu, P. (1996). *The rules of art: Genesis and structure of the literary field* (S. Emanuel, Trans.). Stanford University Press.
- Bucher, T. (2012). Want to be on the top? Algorithmic power and the threat of invisibility on Facebook. *New Media & Society*, 14(7), 1164–1180.
- Cevher, R., & Özer, Ö. (2025). Dijital platformların sosyal gerçeklik kavramlaştırması ve dünya algılamasına etkisi: Yetiştirme kuramı perspektifi. *Etkileşim*, 8(16), 40–67. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2025.8.16.304>
- Cevher, R., & Ustakara, F. (2019). Kullanımlar ve doyumlar teorisi bağlamında sosyal medya kullanımına yönelik bir araştırma. *Journal of Soci-al, Humanities and Administrative Sciences*, 5(19), 813–831. <https://doi.org/10.31589/JOSHAS.166>
- Cevher, R., & Yaşa, H. (2022). Dijital medya, web, blockchain ve gazetecilik. In R. Cevher, H. Yaşa, F. Ayaz, & B. Taşdelen (Eds.), *Bir yaşam alanı olarak dijital medya* (pp. 9–30).
- Coeckelbergh, M. (2020). Artificial intelligence, responsibility attribution, and a relational justification of explainability. *Science and Engineering Ethics*, 26, 2051–2068. <https://doi.org/10.1007/s11948-019-00146-8>
- Craig, C., & Kerr, I. (2021). The death of the AI author. *Ottawa Law Review*, 52(1).

- Cramer, F. (2014). What is 'post-digital'? *APRJA*, 3(1), 10–29.
- Crawford, J., Cowling, M., Ashton-Hay, S., Kelder, J.-A., Middleton, R., & Wilson, G. S. (2023). Artificial intelligence and authorship editor policy: ChatGPT, Bard, Bing AI, and beyond. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 20(5), 1–13. <https://doi.org/10.53761/1.20.5.01>
- Dempere, J., Modugu, K., Hesham, A., & Ramasamy, L. K. (2023). The impact of ChatGPT on higher education. *Frontiers in Education*, 8, Article 1206936. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1206936>
- Derrida, J. (1976). *Of grammatology* (G. C. Spivak, Trans.). Johns Hopkins University Press.
- Drucker, J. (2001). Digital ontology and the ideal user. In P. Lunenfeld (Ed.), *The digital dialectic: New essays on new media* (pp. 93–108). MIT Press.
- Eagleton, T. (1990). *The ideology of the aesthetic*. Blackwell.
- Eco, U. (1979). *The role of the reader: Explorations in the semiotics of texts*. Indiana University Press.
- Eco, U. (1989). *The open work* (A. Cancogni, Trans.). Harvard University Press.
- Fish, S. E. (1976). Interpreting the Variorum. *Critical Inquiry*, 2(3), 465–485.
- Floridi, L., & Chiriatti, M. (2020). GPT-3: Its nature, scope, limits, and consequences. *Minds and Machines*, 30(4), 681–694. <https://doi.org/10.1007/s11023-020-09548-1>
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon.
- Foucault, M. (1977). What is an author? In D. F. Bouchard (Ed.), *Language, counter-memory, practice* (pp. 113–138). Cornell University Press. (Original work published 1969)
- Foucault, M. (1994). What is an author? In J. Faubion (Ed.), *Aesthetics, method, and epistemology* (pp. 205–222). New Press. (Original lecture published 1969)
- Gervais, D. J. (2020). The machine as author. *Iowa Law Review*, 105, 2053–2106.
- Gillespie, T. (2014). The relevance of algorithms. In T. Gillespie, P. Boczkowski, & K. Foot (Eds.), *Media technologies* (pp. 167–194). MIT Press.
- Guo, F., Li, X., & Yang, Y. (2025). One year in the classroom with ChatGPT: Empirical insights and challenges. *Frontiers in Education*, 10, Article 1574477. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1574477>
- Hajibayova, L., & Lee, S. (2025). Authorship in the age of artificial intelligence: Rethinking authorial roles in knowledge organization. *Journal of Documentation*, 81(5–6), 1401–1420.
- Hajibayova, L., & Savolainen, R. (2024). Authorship in the age of artificial intelligence: Exploring generative AI in knowledge organization. *Journal of Documentation*, 80(3), 567–586.

- Hayles, N. K. (1999). *How we became posthuman*. University of Chicago Press.
- Hayles, N. K. (2007). Hyper and deep attention: The generational divide in cognitive modes. *Profession*, 187–199.
- Iser, W. (1972). The reading process: A phenomenological approach. *New Literary History*, 3(2), 279–299.
- Jauss, H. R. (1982). *Toward an aesthetic of reception* (T. Bahti, Trans.). University of Minnesota Press.
- Karabulut, A. (2020). Geç modern zamanda parrhesia ve kahramanlık üzerine bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 15(7).
- Karakoç Keskin, E. (2024). Dijital medya ortamında rızanın algoritmik inşası. *Yeni Medya*, (16), 329–353. <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1424585>
- Karaman, Ö. (2021). Yapay zeka destekli kişiselleştirme algoritmalarının filtre balonu etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1339–1351. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.896059>
- Lee, S. (2024). Prompting progress: Authorship in the age of AI. *Florida Law Review*, 76(5), 1471–1510.
- Maral, T. (2024). Sosyal bilimlerin kesişim noktası: Yapay zekâ ve etik. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17–33.
- Mazzi, M. (2024). Authorship in artificial intelligence-generated works. *Journal of World Intellectual Property*, 27(3), 410–427.
- Minnis, A. (1984). *Medieval theory of authorship*. Scholar Press.
- Özdoyran, G. (2019). Yeni medya'ya yönelik 'yeni' yaklaşımlar. *Etkileşim*, (4), 186–218.
- Partridge, S. (2012). Introduction: Author, reader, book, and medieval authorship. In *Author, reader, book* (pp. 1–12).
- Pasquale, F. (2015). *The black box society*. Harvard University Press.
- Polat, M. (2024). Yapay zekanın denetimde kullanımı. *Sayıştay Dergisi*, 35(134), 395–423. <https://doi.org/10.52836/sayistay.1554497>
- Rachel So, R. (2024). *Authorship and attribution of AI-generated content*. Unpublished manuscript.
- Ricoeur, P. (1976). *Interpretation theory*. Texas Christian University Press.
- Romele, A. (2018). *Digital hermeneutics*. Routledge.
- Sönmezer, Z., & Büyükbaykal Ilgaz, A. C. (2024). Dijital medya ve teknolojinin kolektif kullanımı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 14(3), 753–762.
- Şen, R. (2025). Gazetecilik ve yapay zekâ. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 493–517.
- Teixeira da Silva, J. A., & Tsigaris, P. (2023). Human- and AI-authored publications. *Learned Publishing*, 36(3), 453–462.

- Temur, S. (2025). Eğitimde yapay zekâ kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (74), 568–595.
- Torlak, Ö. (2022). İnsan sonrası kurguda tüketim olgusu. *Journal of Economy Culture and Society*, (65), 429–449. <https://doi.org/10.26650/JECS2021-854216>
- Tunç Subaşı, S. (2021). Katılımcı kültür tartışmaları bağlamında YouTube. *MEDIAJ*, 4(2), 1–20.
- Yağbasan, H. F. (2021). Efendinin gölgesinde büyüyen hınç. In A. Karabulut (Ed.), *Dijital yozlaşma ve etik* (pp. 83–116). Nüve Kültür Merkezi.
- Yağbasan, M., & Yağbasan, H. F. (2021). Online teolojinin patolojik koordinatları. In A. Karabulut (Ed.), *Dijital yozlaşma ve etik* (pp. 117–148). Nüve Kültür Merkezi.
- Yücel, R. (2020). Yazının dijital ortamda yüzeyselleşmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1), 487–506.
- Ziewitz, M. (2016). Governing algorithms. *Science, Technology, & Human Values*, 41(1), 3–16.